

За умов широкорядного способу сівби з міжряддям 45 см сорти гречки звичайної формують більшу кількість морфологічних і генеративних елементів, що має позитивний вплив на динаміку урожайності. Також ширина міжрядь має тотожний вплив на формування технологічних показників якості зерна.

Отже, вивчення реакції різних сортів гречки їстівної і зразків гречки татарської на досліджувані фактори плануємо продовжити в контрольному розсаднику.

Ключові слова: урожайність, спосіб сівби, сорт, метамери.

УДК 347.2:633

СЕМИСАЛ А. В. *, СИПЛИВА Н. О.

Український інститут експертизи сортів рослин, вул. Горіхуватський шлях, 15, м. Київ, 03041, Україна

*email: semysalanna@ukr.net

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ СОРТІВ РОСЛИН В УКРАЇНІ

Сорт рослин – головний засіб інтенсифікації сільськогосподарського виробництва, який забезпечує країну продуктами рослинництва. Світові рослинні ресурси є основним біологічним засобом сучасного рослинництва, що складаються із сукупності охороноздатних сортів зернових, кормових, технічних, овочевих, ефіроолійних, квітково-декоративних, лісових, плодово-ягідних, горіхоплідних культур та винограду. Сорт рослин, який за позитивними результатами науково-технічної (кваліфікаційної) експертизи є відмінним, однорідним та стабільним, та придатним до поширення в Україні включається до Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні (далі – Реєстр сортів). Основними завданнями, які ставить перед собою науково-технічна експертиза, є:

- об'єктивне, комплексне дослідження об'єктів експертизи;

- перевірка відповідності об'єктів експертизи вимогам і нормам чинного законодавства, а також відповідності єдиних критеріїв та мінімальних вимог зважаючи на міжнародні правила, як країни-учасниці Міжнародної конвенції з охорони нових сортів рослин;

- оцінка відповідності об'єктів експертизи сучасному рівню наукових і технічних знань, тенденціям науково-технічного прогресу, принципам державної науково-технічної політики, вимогам екологічної безпеки, економічної доцільності тощо.

Згідно чинного законодавства лише занесений сорт до Реєстру сортів є придатним для поширення на території України. Сортові рослинні ресурси України формуються за результатами розгляду заявки на сорт та на підставі результатів дворічних, за потреби трирічних досліджень із кваліфікаційної експертизи на придатність до поширення (під час якої ведеться оцінка сорту на показники урожайності, якості рослинницької продукції, стійкості до несприятливих погодних умов, ураженню хворобами, шкідниками, придатності до прийнятих технологій вирощування та інших господарсько-біологічних показників) та експертизи на визначення відмінності, однорідності та стабільності сортів у відповідності до Методики державного випробування сортів відпо-

відного ботанічного таксону. Підставою включення сорту до кваліфікаційної експертизи є сплата відповідного збору за поточний рік експертизи та наявності дослідного зразку.

За результатами узагальнення динаміки подання заявок на сорти рослин простежується щорічне подання в кількості від 1100–1500 з переважанням сортів іноземної селекції. Щорічне співвідношення по кількості подання заявок на сорти вітчизняної та іноземної селекції становить у 2,0–2,1 рази більше іноземних сортів.

Аналізуючи кількісне співвідношення сортів ярого типу розвитку, що проходили польове сортовивчення у 2023 та 2024 роках на підставі сплати відповідного збору за рік випробування, встановлено, що у 2023 році було включено до експертизи на придатність до поширення на 40,3% більше сортів, ніж у 2024 році. Основною причиною стрімкого зменшення кількості сортодослідів та надходження відповідних зборів є вступ у чинність нової редакції Закону України «Про охорону прав на сорти рослин», зі змінами від 10.06.2023 року. Частиною третьою статті 12 регламентується обіг на вітчизняному ринку сортів, зареєстрованих у країнах ЄС та/або США, без проведення в ґрунтово-кліматичних зонах нашої держави офіційних випробувань з визначення показників господарської придатності для поширення, що визначаються державою під час проведення кваліфікаційної експертизи. У 2024 році кількість таких сортів досягла 169 так, наприклад у 2023 році таких сортів становило – 118, які не продовжували сортовипробування у поточному році, відповідно до змін чинного законодавства, державна реєстрація яких відбулася за результатами реєстрації сорту в країнах ЄС та/або США (рис.1).

Найбільшу кількість сортів, що набули державну реєстрацію без проведення кваліфікаційної експертизи у ґрунтово-кліматичних умовах країни становлять сорти: кукурудзи звичайної, соняшнику однорічного, сої культурної, частково сортів картоплі, овочевих культур тощо.

Отже, за результатами порівняння та узагальнення простежується тенденція щорічного зменшення кількості сортів рослин у 1,3–1,6 разів, які б проходили сортовивчення в ґрунтово-

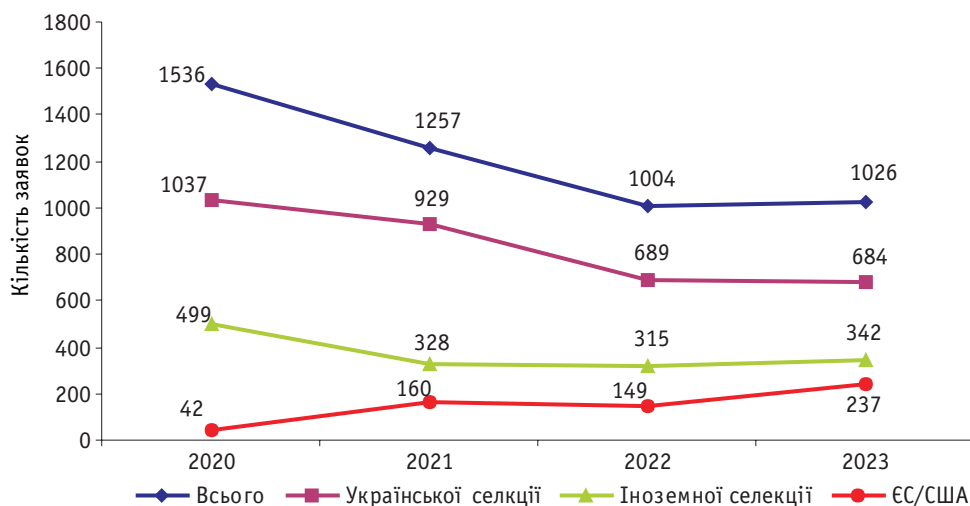

Рисунок 1. Динаміка подання заявок на сорти рослин, 2020–2023 рр.

кліматичних умовах України та будуть включені до Реєстру сортів без проведення кваліфікаційної експертизи, а саме з відсутністю інформації про поведінку сортів в умовах нашої держави та є ризиком щодо вибору сортименту з визначеними

господарсько-цінними ознаками сорту, що може вплинути на отримання запланованого урожаю відповідної якості.

Ключові слова: державна реєстрація, сортовивчення, сорт.

УДК 633.352.1; 633.367

СМУЛЬСЬКА І. В. *, ДАНОК Ю. С., РУДЕНКО О. А., МИХАЙЛИК С. М.

Український інститут експертизи сортів рослин, вул. Горіхуватський шлях, 15, м. Київ, Україна

*email: ivanna1973@i.ua

КОРМОВА ПРОДУКТИВНІСТЬ СОРТІВ РОСЛИН ГОРОШКУ ПОСІВНОГО (*VICIA SATIVA* L.) ТА ЛЮПИНУ ВУЗЬКОЛИСТОГО (*LUPINUS ANGUSTIFOLIUS* L.)

Кормові трави – це сільськогосподарські культури, що здатні формувати значний врожай надземної маси, яку використовують у якості зеленого корму, сировини для отримання сіна, сінажу, силосу, кормів штучного сушіння тощо.

У структурі кормової площі вони займають 50–60%. Бобові трави відрізняються великим вмістом білку і здатністю фіксувати азот у ґрунті.

Горошок посівний – найпоширеніша однорічна бобова культура, яка займає найбільші площі. Вирощують її у лісостеповій та поліській зонах України та країнах Балтії у чистому вигляді та в сумішках на зелений корм. Значне поширення горошку посівного ярого пояснюється її високою кормовою цінністю, різноманітним використанням (на зелений корм, сіно, зерно, силос), малою вибагливістю до родючості ґрунтів та коротким вегетаційним періодом, що дає змогу вирощувати її в зайнятих парах. За кормовою цінністю горошок не поступається багаторічним бобовим травам: 100 кг її повітряно-сухої маси відповідає 46 корм. од. і містить 123 г перетравного протеїну на кожну кормову одиницю. Проте і насіння горошку є цінним концентрованим білковим кормом для птиці, а як борошно і дерть – для великої рогатої худоби та свиней. Горошок посівний належить до високопродуктивних кормових культур,

багатий легкозасвоюваними поживними речовинами та біологічно повноцінним білком, бо містить усі незамінні амінокислоти. Зерно горошку за вмістом незамінних амінокислот не поступається сої культурній і використовується для виробництва комбікормів.

Люпин – цінна бобова культура, універсального використання: на зелений корм, силос, зернофураж і як сидерат. У багатьох країнах світу низка видів люпину має також харчове, фармацевтичне і косметичне застосування. Переваги люпину, як культури на зелене добриво, визначаються його високою азотофіксуючою здатністю. Люпин використовується також у медицині, фармакології, квітникарстві, лісівництві, як корм при розведенні риби.

В Україні вирощують три види однорічного люпину: жовтий, білий і вузьколистий або синій, та один вид багаторічного люпину. За обсягами вирощування переважають сорти жовтого та білого кормового люпину, а також люпину вузьколистого. Люпин вузьколистий є найменш вибагливим до тепла. Його насіння проростає за температури 2–4°C, а сходи витримують заморозки до мінус 6–8°C. Люпин білий є більш вимогливим до тепла, насіння його проростає за температури 4–6°C, а сходи витримують зниження температури до мінус